

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ Й ПРАКТИКИ

УДК 330.01:339.9:504

О. І. РЯБА, Т. В. ДИВУЛЬСЬКА, Н. В. ШЕВЧУК

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В статті розглядається виникнення економічної глобалізації та її вплив на навколишнє природне середовище. Досліджено позитивні і негативні сторони глобалізації та запропоновано шляхи вирішення глобальних екологічних проблем.

In the article deals with the appearance of economic globalization and its influence on nature area. The positiveness and negativiness of globalization are researched and ways of global ecological problems solving are offered.

Ключові слова: економічна глобалізація, екологічна глобалізація, екологічна економіка, екологічний неокolonіалізм, екологічний протекціонізм, екологічна криза.

Постановка проблеми. Значного поширення термін «глобалізація» набув у 80-і роки минулого століття. Від початку 1990-х років кількість монографій і статей присвячених глобалізації стрімко зростає. Та попри величезний обсяг літератури, й досі відсутнє єдине розуміння сутності цього феномену й сталі визначення його. «Глобалізація» стала модним словом, яке означає різні речі для різних людей. Сьогодні термін «глобалізація» отримав виражене емоційне забарвлення. Світ поділився на «глобалістів» та «антиглобалістів». Це пов'язано з тим, що термін «глобалізація» є узагальненням багатьох економічних, соціологічних, культурних, релігійних, політичних, історичних та інших аспектів. До того ж, стрімка глобалізація, яка охопила майже всі сфери розвитку сучасного суспільства, нині доповнюється збільшенням світової диспропорції у промисловому виробництві та використанні природних ресурсів. Все це призводить до загострення старих і виникнення нових осередків напруги та нестабільності між окремими державами, а також групами країн, в основу яких покладені фактори природного характеру та розподілу ресурсного потенціалу. Сьогодні екологічний фактор все більш серйозно і суперечливо впливає на трансформацію сучасної системи міжнародних відносин. Вивчення питання взаємного впливу економічної глобалізації і навколишнього середовища викликає неоднозначну оцінку і є безперечно актуальним в наш час.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми економічної глобалізації та її екологічного аспекту знайшли своє відображення в працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Ю. Туниця, П. Кравчук, Т. Гардашук, А. Карнаухова, С. Харічков, К. Зіммерман, Дж. Мьорфі та ін.

Метою даної статті є дослідження екологічних наслідків економічної глобалізації та визначення заходів щодо зменшення негативного впливу економічної глобалізації на екологію світу.

Виклад матеріалу. Ми в своєму дослідженні виходили з того, що глобалізація – це всеохоплюючий процес трансформації світового співтовариства у відкриту цілісну систему формаційно-технологічних, фінансово-економічних, суспільно-політичних, соціально-культурних взаємозв'язків та взаємозалежностей.

Домінуючою складовою глобалізації є економічна глобалізація.

Економічна глобалізація – це загальнопланетарний масштаб інтернаціоналізації світової економіки, логічний результат взаємодії національних економік, яка постійно розширювалася і набула вигляду їх взаємного проникнення і переплетіння. Економічна глобалізація – це універсальна економічного життя, яка під впливом обміну знаннями, людьми, товарами, культурними цінностями і таким подібним усе більше тяжіє до єдиних стандартів, принципів і цінностей.

Таким чином, економічна глобалізація – не що інше, як об'єктивний, стрімкий, незворотний рух вперед, який означає поширення нових інформаційних технологій та пов'язаних із ними переваг (скорочення часу і витрат на трансакції, поліпшення умов праці та життя); перехід на ресурсозощаджуючі технології; посилення уваги до важливих проблем людства та ін.

Дуже важливо визначити шляхи, що відкривають усім країнам можливість користуватися вигодами процесу глобалізації, однак при цьому потрібно зберігати тверезість в оцінці його потенціалу і ризиків. Глобалізація передбачає, що країни стають не просто взаємозалежними з причини формування системи міжнародного інтегрованого виробництва, зростання обсягів світової торгівлі та потоків іноземних інвестицій, інтенсифікації руху технологічних нововведень тощо, але й більш вразливими щодо негативного впливу світогосподарських зв'язків. Світова практика доводить, що глобалізація справляє різноспрямований і суперечливий вплив на розвиток різних країн і регіонів. Економічна глобалізація – це не лише вигоди від зростання участі країни у світових економічних процесах, а й висока ймовірність утрат, зростання ризиків.

Так, з економічною глобалізацією пов'язують виникнення екологічної кризи.

Екологічна криза – незворотні антропогенні зміни екосистеми, глобальне порушення природної рівноваги й деградація природного середовища, яке втрачає здатність до відтворення, асиміляції та саморегулювання.

Саме в останній чверті ХХ ст. в процесі науково-технічної революції через інтенсивну індустріалізацію та урбанізацію господарські навантаження на планеті різко стали перевищувати здатність екологічних систем до самоочищення та відновлення. Основними джерелами антропогенного забруднення

середовища є виробники енергії, усі промислові об'єкти, екстенсивне сільськогосподарське виробництво, військова промисловість і військові об'єкти, всі види транспорту. Вони забруднюють довкілля сотнями токсичних речовин, шкідливими фізичними полями, шумами, вібраціями, надмірним теплом.

Проявом екологічної кризи є: кількісне та якісне виснаження природних ресурсів, зменшення площі лісів та сільськогосподарських угідь, запасів прісної води, забруднення океанів, розширення зони пустель; інтенсифікація природних катаклізмів, стихійних лих та катастроф; глобальна зміна клімату, хімічне та радіаційне забруднення атмосфери, руйнування озонового шару, виникнення парникового ефекту; незворотні втрати у генофонді планети у зв'язку із зникненням багатьох видів тварин і рослин тощо; зростання генетичних загроз людській популяції у результаті збільшення кількості радіоактивних відходів, формування збудників нових хвороб.

Можна стверджувати, що екологічні проблеми породжені неузгодженістю економічної, демографічної та природно-ресурсної сторін процесу економічного розвитку, які формуються на національному рівні з наступним розвитком цих тенденцій у глобальному масштабі та утворенням синергічних ефектів.

Ставлення ж до екології, як засвідчує практика, далеко не однакове у світі. Це пов'язано з таким негативним наслідком економічної глобалізації, як поглиблення економічної нерівності країн світу.

На даному етапі розвитку чітко виділяється три групи країн: перша – розвинені країни з постіндустріальною економікою, що виступає в ролі «центру» світової економіки і представляє так званий «золотий мільярд». Друга група, з населенням чотири мільярди осіб, формує «периферію» глобалізованої економіки. Тут межують країни з індустріальною економікою і ті, які щойно стали на шлях індустріального розвитку. Нарешті, третя група країн, із населенням майже 1 млрд., через украй низький рівень розвитку економіки ще не вписалася в міжнародний поділ праці. Сам факт різноякісності рівнів розвитку країн є постійним джерелом суперечностей між ними.

За сценарієм сучасної моделі глобалізації, країни, що становлять «периферію», і країни третьої групи, які незабаром посядуть місце в ній, повинні забезпечити процвітання «золотого мільярда». З кінця 90-х рр. дослідники відзначають, що глобалізація утверджує на планеті «суспільство 20:80». Ця назва акцентує увагу на диспропорції в розподілі матеріальних цінностей на планеті: багаті країни з 20 відсотками населення світу мають 80 відсотків світового валового внутрішнього продукту (ВВП), і навпаки, бідні країни з населенням 80 % від світового володіють лише 20 відсотками світового ВВП.

В одній із доповідей колишнього Генерального секретаря ООН Кофі Аннана (2000 р.) йшлося про те, що майже половина населення світу змушена жити менш ніж на 2 дол. на добу, приблизно 1,2 млрд осіб існує менш ніж на 1 дол. на день... [1]. Зрозуміло, що такий жебрацький рівень доходів неминуче означає дуже низьку якість життя людей, і це охоплює всі її компоненти, не лише суто матеріальні, але й культурно-духовні. Екологічні проблеми здаються незрозумілими і далекими, коли мова йде про щоденне виживання, про пошук хліба насущного. Це одне з пояснень, чому в країнах «третього світу», багатьох перехідних економіках національні виробництва демонструють хижацьке ставлення до власної природи. А ще слід згадати високий рівень корупованості, відсутність економічних стимулів, нерідко просту неощадливість до доступних і дешевих ресурсів.

В сучасних умовах занепокоєння викликає той факт, що у конкурентній боротьбі між промислово розвиненими країнами та країнами, які розвиваються, важко зберегти підвищені соціальні та екологічні стандарти. Сьогодні соціальні та екологічні стандарти в країнах, які розвиваються, нижчі, ніж у розвинутих країнах. Це дозволяє їм виробляти товари з меншими витратами і отримувати перевагу в конкурентній боротьбі на світових ринках, оскільки в цінах на їх товари не містяться «правильні» витрати на соціальну сферу і охорону навколишнього середовища. Таку поведінку називають соціальним і екологічним демпінгом. У глобальній економіці подібне явище призводить до того, що робочі місця переносяться з країн з високими соціальними і екологічними стандартами до країн з низькими рівнями цих стандартів. В подальшому подібний розвиток явищ може обернутися тим, що всі країни вимушені будуть знизити свої стандарти, щоб зберегти конкурентоспроможність у глобальному змаганні.

Не є однотипним і використання природних ресурсів у розвинених і відсталих державах. Перші для забезпечення свого економічного зростання ще на початку ХХ століття повністю змінили довкілля, пристосували його для забезпечення потреб свого розвитку. В Європі, наприклад, збереглося лише 4 відсотки площ, незайнятих господарською діяльністю. Наразі діяльність транснаціональних корпорацій перемістилася у площину використання природних ресурсів третіх країн, що призводить до повної деградації довкілля всього світу. Зараз провідні держави споживають природничі системи інших територій, використовуючи їхні ресурси та переносючи забруднюючі виробництва й відходи. Така поведінка може мати лише одну назву – екологічний неокolonіалізм.

В економічній літературі екологічний неокolonіалізм визначається, як екологічна експансія розвинених країн, їх спроби розв'язати власні екологічні проблеми за рахунок переміщення небезпечних для природи виробництв, токсичних та радіоактивних відходів у менш розвинуті країни, інтенсивного використання світових природних багатств при консервації власних природних ресурсів, нарощування збуту за межами країни екологічно шкідливих товарів тощо [2, с.12].

З метою протидії хижацькій поведінці розвинутих країн та ТНК у економічно відсталих країнах звертаються до політики протекціонізму. Нині з'явився навіть термін «екологічний протекціонізм» [3, с. 615]. Під екологічним («зеленим») протекціонізмом розуміють політику держави, спрямовану на заборону та обмеження виробництва, продажу і використання екологічно небезпечної продукції та ввезення в країну технологій і товарів, які завдають шкоди навколишньому середовищу і становлять загрозу здоров'ю населення.

Звертаючись до екологічної площини розвитку світової спільноти, потрібно відзначити, що вирішити національні екологічні проблеми не можна лише силами однієї країни, або (що просто недопустимо) за рахунок інших країн. Природне довілля не визнає державних кордонів, екологічні прорахунки та недоопрацювання в певному місці (здавалося б, лише локального характеру) насправді завдають шкоди іншим державам і негативно впливають на глобальну економіку. Довготривалий розвиток національного і світового господарства в сучасних умовах можливий лише за умови, що світове господарство і природа Землі (яка є джерелом його функціонування і розвитку) будуть розглядатись як єдина глобальна еколого-економічна система (ГЕЕС) [4].

Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун, спираючись на висновки вчених, нагадав у грудні 2007 року про те, що нинішній цивілізації потрібен якісний прорив, зокрема, перетворення глобальної економіки в екологічно безпечну. Пан Гі Мун висловив сподівання, що людство стоїть на порозі нових великих змін, які називатимуться епохою екологічної економіки [5].

Екологічна економіка означає запровадження нового підходу, за якого всі країни прагнули б такого типу розвитку, який би об'єднував інтереси виробництва з інтересами збереження й підвищення значення еколого-ресурсної бази і забезпечував високий життєвий рівень для всього людства.

Такий підхід повинен включати здійснення цілого ряду заходів.

Перш за все, потрібне управління раціональним природокористуванням, яким є реалізація законодавства, контроль за додержанням вимог екологічної безпеки, забезпечення проведення ефективних і комплексних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, досягнення погодженості дій державних і громадських органів у галузі навколишнього природного середовища.

Також виникає необхідність правильного поєднання інтересів багатьох міністерств, відомств і місцевих територіальних органів, які повинні доповнювати одне одного, утворюючи єдину систему управління. Наприклад, при відведенні земель під промислове, транспортне чи житлове будівництво слід виходити не лише з локальних інтересів відомчого характеру, а й враховувати, що відчуження земель, особливо орних, призводить до скорочення площі сільськогосподарських угідь, знижує родючість ґрунту, зменшує валову продукцію сільського господарства та ін.

Нерідко у виробничій сфері очевидним фактом стає переважання особистих корпоративних інтересів з метою отримання прибутку над гуманними екологічними принципами. Це явище тісно пов'язане із зростанням технократичної влади. Саме держава, як механізм захисту суспільних інтересів, зобов'язана розробляти й упроваджувати численні інструменти впливу і заборони в сфері охорони навколишнього середовища (штрафи, податки, пільги тощо).

Одним із заходів покращення стану навколишнього природного середовища є раціональне природокористування та зберігаючі технології. Часи, коли надлишок наявних виробничих ресурсів зумовлював економічне зростання та добробут окремих підприємств чи цілих країн, давно минули. Незважаючи на те, що кількість розвіданих родовищ копалин у світі збільшується як загалом, так і в розрахунку на душу населення, існує загроза їх виснаження ще перед тим, як буде здійснений перехід на використання нових джерел енергії. В зв'язку з цим раціональне використання і відтворення природних ресурсів відіграє важливу роль у житті людей.

Ще одним заходом покращення стану навколишнього середовища є енергозбереження як фактор інтенсивного розвитку економіки. Сьогодні енергетичні ресурси набувають найважливішого значення для розвитку всіх галузей національного господарства. В той же час їхня вичерпність та зміна рівня цін на ці ресурси зумовлюють ряд необхідних керованих державних впливів, а також впровадження енергозбереження в багатьох сферах нашого життя. На сьогодні у всіх промислово розвинутих країнах є національні енергетичні стратегії.

В усьому світі вчені і практики працюють над розробкою альтернативних до традиційних джерел енергії. До нетрадиційних і поновлювальних джерел енергії відноситься біоенергетика, сонячна енергетика, гідроенергетика, геотермальна енергетика, вітроенергетика, енергія довілля.

Важливим заходом у досягненні екологічної рівноваги є перехід суб'єктів господарювання до економічно ефективного й екологічно безпечного інноваційного розвитку. Інноваційний розвиток передбачає використання нано- та інших новітніх технологій. Нанотехнології дають нові можливості переробки сміття, очищення води, виявлення ртуті тощо. До нанотехнологій відносяться ті виробничі процеси, які мають дві властивості: є цілком нешкідливими для біосфери і ґрунтуються на квантових законах природи. Однією з головних та фундаментальних переваг нано- і ще вищих технологій над усіма іншими є ефект «самовпливу» всіх стадій виробничого використання цих технологій. Потрібні людям

речовини і виробу з них у не такому й далекому майбутньому формуватимуться «самі собою» з мінімальними витратами енергії, але для втілення цих планів у життя спершу потрібно вкласти чималі ресурси у розвиток нанонаук, зокрема, розпочати з підготовки молодих науковців.

Важливе значення у досягненні екологічної рівноваги має екологія регіонів. Іноді великомасштабні державні екологічні програми не можуть врахувати всіх особливостей і проблем регіонів. У зв'язку з цим важлива роль повинна надаватися екології регіонів, яка має вирішувати екологічні проблеми в певних територіальних межах, що характеризуються своїми унікальними кліматичними особливостями, техногенними умовами та ін. Даний напрям діяльності визначатиме ініціативи на місцях, створюючи чіткіші контури в локальних масштабах.

Ще одним заходом покращення стану навколишнього середовища є вдосконалення екологічної освіти. Саме вона є ефективним інструментом виховання суспільної екологічної свідомості, що веде до розуміння екологічних проблем, необхідності їх вирішення і знаходження з цією метою можливих перспективних шляхів. Вдосконалення екологічної освіти – це основа розвитку екологічної культури.

Таким чином, усі наведені заходи – це конкретні напрями зменшення негативного впливу екологічної глобалізації, які цілком відповідають стратегічним, життєво важливим інтересам людства. Однак, для того, щоб ці заходи були втілені у реальність, необхідне створення сучасного механізму захисту від екологічних загроз.

На нашу думку, можна виділити три рівні механізму регулювання екологічних загроз: рівень міжнародного співробітництва, регіональний рівень, національний рівень.

Загострення екологічних проблем, екологізація суспільної свідомості і практики викликали появу в багатьох країнах спеціального екологічного законодавства та відповідних організаційних структур. Насамперед, це стосується високорозвинених країн, але не тільки їх. У законах цієї категорії кодифіковано загальні принципи природокористування, а також, наскільки це можливо, конкретні соціоекологічні вимоги до різних видів діяльності в суспільстві, відповідні критерії, характеристики, обмеження тощо. Таке законодавство має переважно національний характер.

Час показав, що екологічного законодавства на національному рівні для ефективної природоохоронної політики на планеті вже недостатньо. Численні дискусії світової спільноти призвели до усвідомлення необхідності вироблення спільної стратегії у подоланні ризиків глобальної екологічної безпеки.

Перші кроки у створенні механізмів захисту від екологічних загроз на рівні міжнародного співробітництва вже зроблено. Так, під егідою ООН в Ріо-де-Жанейро в 1992 році була затверджена декларація «Порядок денний на XXI століття»; у Кіото в 1997 році прийнято Кіотський протокол; в Йоганнесбурзі у 2002 році затверджена «Декларація зі сталого розвитку»; в грудні 2007 року на Балі з проблеми зміни клімату було прийнято рішення про початок роботи над угодою, яка має прийти на зміну Кіотському протоколу після завершення терміну його дії у 2012 році. Був прийнятий програмний документ – Балійська дорожня карта. Також в рамках ООН діє спеціалізована програма з екологічних проблем ЮНЕП [6]. Існує слушна, на наше переконання, думка, що з метою підвищення ефективності ЮНЕП, її варто реформувати у Раду Екологічної Безпеки і надати їй статусу спеціалізованої міжнародної організації із широкою компетенцією в царині охорони навколишнього середовища.

Незважаючи на, здавалося б, активну роботу екологічна ситуація в світі погіршується. Проблема полягає в тому, що між існуючими національними екологічними законодавствами немає узгодженості, що значно ускладнює процедуру ухвалення та впровадження рішень. Колишній заступник Генерального Секретаря ООН та Виконавчий Директор ЮНЕП К. Тепфер зазначає: « ситуація ускладнюється через те, що поки ми намагаємося подолати традиційні екологічні проблеми, постійно виникають дедалі нові, а наявні результати вирішення проблем деградації довкілля є незначними і часто вже неактуальними» [7]. Ще однією причиною загострення екологічних проблем є те, що виконання вимог документів ООН ні для кого не є обов'язковим, оскільки навіть ухвали Генеральної Асамблеї ООН мають лише рекомендаційний, а не обов'язковий характер. Отже назріла потреба підготовки і схвалення загальнообов'язкового документа найвищого, всесвітнього рівня.

У квітні 1992 року вперше було оприлюднено ідею створення Екологічної Конституції Землі (ЕКЗ), але вона й до сьогодні ще не знайшла офіційного визнання. Передбачається, що ЕКЗ повинна мати статус Основного закону виживання людства і його сталого розвитку, не створюючи загрози суверенітету жодної країни, її політичним інституціям, а також сфері інтересів громадян чи національних інтересів. Конституція повинна забезпечити екологічні та економічні гарантії кожній країні світу й світовій громадськості в цілому, таким чином створивши нормальні природні умови для нинішнього і майбутніх поколінь [2].

Ми вважаємо, що також необхідно створити органи контролю за дотриманням екологічних норм економічної діяльності національних і міжнародних виробничих структур. Такими органами могли б стати: Рада екологічної безпеки; Світова екологічна організація; Міжнародна рада з екологічного моніторингу та примусового впровадження; Міжнародний екологічний суд; Міжнародний екологічний банк або Глобальний екологічний фонд, а також інші взаємопов'язані в єдину систему та підпорядковані єдиній меті інституції. Запропоновані органи можуть базуватися на таких чинних органах, як: Рада Безпеки ООН, Програма ООН з

охорони довкілля (ІЖЕР), Міжнародний суд і Світовий Банк.

Висновок. Таким чином, породжені економічною глобалізацією екологічні проблеми можна вирішити лише спільними зусиллями. Активно підключившись до формування природоохоронного співробітництва міжнародної спільноти країни отримують можливість впливати на процес побудови глобальної екологічної економіки та забезпечувати захист своїх національних інтересів.

Література

1. Мунтян М., Урсул А. Глобализация и устойчивое развитие. – М.: Ступени, 2003. – 430 с.
2. Туниця Ю., Семенюк Е., Туниця Т. Діалектика глобалізації в контексті екологічного імперативу. // Вісник НАН України. – 2008. – № 2. – С. 8-24.
3. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія: Підручник. – 6-е вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2007. – 645 с.
4. Туниця Т.Ю. Збалансоване природокористування: національний і міжнародний контекст. – К.: Знання, 2006. – 82 с.
5. <http://www.org.un>.
6. <http://www.niss.gov.ua>.
7. Global Environmental Outlook – 2000 [Text].—London: Earthscan, 1999.—398 p.

Надійшла 14.03.2010

УДК 330.01:339.9

О. І. РЯБА, Н. М. ШУМИЛО

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

В статті аналізується стан конкурентоспроможності України за різними міжнародними рейтингами. Розглянуто основні шляхи підвищення конкурентної позиції України.

In the article the competitiveness position of Ukraine in different international rating is analyzed. The main ways of increasing of competitive position of country in present circumstances is overviewed.

Ключові слова: конкурентоспроможність економіки, рейтинг конкурентоспроможності, конкурентні позиції.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження національної конкурентоспроможності в умовах глобалізації очевидна для України. Останнім часом, по суті, вичерпався потенціал зростання національної економіки на ресурсній основі. Потрібні кардинальні зміни у виборі пріоритетів національного економічного розвитку в глобальній конкуренції, а для цього важливим є усвідомлення змісту і структури такої фундаментальної економічної категорії, як конкурентоспроможність країни.

Конкурентоспроможність економіки, методи її визначення та зв'язок із динамікою зростання на різних етапах економічного циклу вже не перше десятиліття перебувають у центрі уваги економістів та урядовців, оскільки якість тих чи інших оцінок і ступінь їх відповідності сучасним економічним реаліям суттєво позначаються на ґрунтовності стратегічних рішень держави на всіх рівнях економіки.

Аналіз останніх досліджень. Значний вклад у дослідженні конкурентоспроможності зробили зарубіжні економісти: П. Кругман, С. Ліндер, М. Портер, Д. Сакс, Л. Саммерс та ін. Серед вчених пострадянського простору слід відзначити науковий внесок вітчизняних та російських економістів таких, як Я. Базилук, М. Делягін, Я. Жаліло, В. Іноземцев, Д. Лук'яненко, С. Меншиков, І. Спиридонов, Р. Фатхутдінов, Т. Циганкова та ін. Незважаючи на значні досягнення в теорії і практиці дослідження конкурентоспроможності країни, на нашу думку, потребують подальшого дослідження теоретико-методологічні засади феномена конкурентоспроможності країни в глобальному середовищі.

Метою даної статті є дослідження конкурентоспроможності України, на основі порівняльного аналізу існуючих рейтингів конкурентоспроможності країн світу, а також визначення основних заходів для підвищення конкурентних позицій української економіки на світовому ринку в умовах глобалізації.

Виклад матеріалу. Конкурентоспроможність національної економіки як одна з базових економічних категорій є предметом численних фахових та публічних дискусій [1–4]. Узагальнюючі існуючі підходи стосовно визначення конкурентоспроможності національної економіки, можна стверджувати, що це економічна категорія, яка характеризує стан суспільних відносин у державі щодо забезпечення умов стабільного підвищення ефективності національного виробництва, адаптованого до змін світової кон'юнктури та внутрішнього попиту на основі розкриття національних конкурентних переваг та досягнення кращих, ніж у конкурентів, соціально-економічних параметрів. Образно кажучи, конкурентоспроможність країни – це здатність виживати та розвиватися в «агресивному середовищі» світової економіки.

В зв'язку з тим, що в сучасних умовах конкурентоспроможність країни — це потужний аналітичний